

Antwoord van Gedeputeerde Staten op vragen van

F.M.C. Heijnen (VVD) en R. van Hemert (VVD)
(d.d. 2 juli 2025)

Nummer
4273

Onderwerp
Maak provinciaal meer gebruik van drones

Aan de leden van Provinciale Staten

Toelichting vragensteller

De provincie Noord-Holland start binnenkort met een proef waarbij drones worden ingezet bij verkeersincidenten. In deze proef wordt gekeken naar de voordelen, kosten en toepassingen voor onder andere verkeerscentrales en navigatiediensten. Deze ontwikkeling biedt naar de mening van de VVD ook kansen voor Zuid-Holland.

Daarnaast werkt het Rijk aan het Plan Ruimte voor Defensie, waarin expliciet wordt gezocht naar ruimte voor oefenterreinen, testfaciliteiten en innovaties die bijdragen aan de militaire inzetbaarheid en veiligheid van Nederland. Zuid-Holland heeft, mede door de aanwezigheid van het voormalige Marinevliegkamp Valkenburg, een strategisch voordeel en een ecosysteem van luchtvaart- en drone-innovatie. Dit biedt kansen voor civiele én defensieve toepassingen, waarbij veiligheid, innovatie en economische versterking hand in hand gaan.

De VVD-fractie ziet uit naar de beantwoording van deze vragen en naar de visie van het College van GS op de kansen die drone-inzet voor onze provincie biedt, zowel civiel als defensief.

1. *Is het college van GS bekend met de pilot in de provincie Noord-Holland waarbij drones worden ingezet bij verkeersincidenten, zoals recent bericht in de media?*

Ja, dit is bij ons bekend. Deze pilot is onderdeel van het landelijke Drone2Go-programma van verschillende publieke partners. Hierbij zijn onder meer Rijkswaterstaat, de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, de Inspectie Leefomgeving en Transport, Douane, Politie, Kustwacht en het Nationaal Dataportaal Wegverkeer betrokken. Drone2Go streeft naar een schaalbaar landelijk netwerk van automatisch vliegende drones voor incident management en toezicht vanaf vaste locaties. Drones kunnen door alle partners 24/7 gebruikt worden, en door livebeelden te delen kan men gezamenlijke drone-operaties uitvoeren over land en zee. Dit ter ondersteuning van het vergroten van veiligheid, doorstroming, efficiëntie en leefbaarheid. Deze pilot wordt mogelijk gemaakt doordat de ze publieke partijen vallen onder de specifieke dronesregulering voor zogeheten state operators.

Bij de pilot in Den Helder is naast Rijkswaterstaat en het Nationaal Dataportaal Wegverkeer ook de provincie Noord-Holland betrokken. Onder deze pilot kan er worden gevlogen met een drone in het militaire luchtruim rond het Maritiem Vliegkamp De Kooy tevens Den Helder Airport. Het voordeel van dit militaire luchtruim is dat het een gecontroleerde omgeving biedt, zodat hier dronesvluchten kunnen plaatsvinden die in het Nederlandse reguliere, civiele luchtruim op dit moment nog niet zijn toegestaan. Wij staan in contact met de provincie Noord-Holland en volgen de voortgang van deze

pilot met interesse.

2. *In Zuid-Holland is rond het voormalige Marinevliegveld Valkenburg een florerend ecosysteem ontstaan van luchtvaartinnovatie en dronebedrijven. Ziet het college van GS, net als de VVD-fractie, kansen om dit ecosysteem verder te versterken door vergelijkbare proeven te starten of te faciliteren?*

Ja. Het college zet zich sinds 2018 actief in voor de doorontwikkeling van Unmanned Valley, het op het voormalig Marinevliegveld Valkenburg in Katwijk gelegen innovatiecluster voor drones en sensortechnologieën. De provincie heeft bijgedragen aan de exploitatiekosten van de clusterorganisatie, stichting Unmanned Valley, via de subsidieregeling Regionale Netwerken voor Innovatie Zuid-Holland (RNIZ). Tegelijkertijd heeft de provincie bijgedragen aan de totstandkoming en doorontwikkeling van de gedeelde test- en ontwikkelfaciliteiten op Unmanned Valley, via de EFRO-programma's Kansen voor West 2 en Kansen voor West 3.

De bestuurlijke afspraken uit 2023 en de evaluatie van de ontwikkeling van Unmanned Valley zijn op 1 september 2023 door ons ter informatie naar uw Staten gestuurd (PZH-2023-836872678). Deze bestuurlijke afspraken zijn tot op heden nog niet ondertekend. Gemeente Wassenaar wil eerst de einduitspraak van haar beroep bij de Raad van State tegen het bestemmingplan 'Woongebied Valkenhorst' van de gemeente Katwijk afwachten. De betrokken partijen werken desondanks zoveel mogelijk door aan de effectuering van de afspraken, onder meer via de verlenging van de Luchthavenregeling Valkenburg die in juni 2025 naar uw Staten is verzonden (PZH-2025-872397052).

In juni heeft gedeputeerde Weverling een defensie- en veiligheid-gerelateerd evenement op Unmanned Valley bezocht, en heeft gedeputeerde Stolk het initiatief genomen voor een bestuurlijk overleg over kansen ter versterking van Unmanned Valley. Beiden vonden plaats binnen de context van de NAVO-top diezelfde maand. Unmanned Valley is dan ook in beeld bij de in april 2025 gelanceerde Zuid-Hollandse samenwerking met het ministerie van Defensie, zie ook de brief van gedeputeerde Stolk aan uw Staten van 24 juni (PZH-2025-875862535).

De provincie is bovendien initiatiefnemer van het ontwikkelen van een groter, permanent testgebied voor dronesvluchten boven de Noordzee, met een vaste transferroute van en naar Unmanned Valley. Het gebied wordt aan de noordelijke zijde gesitueerd ter hoogte van Katwijk aan Zee en ten zuiden gesitueerd ter hoogte van de Rotterdamse haven. De provincie doorloopt hiervoor de procedure voor het wijzigen van het luchtruim en vliegprocedures onder artikel 5.11 uit de Wet luchtvaart. Op 22 augustus 2024 zijn uw Staten hierover geïnformeerd in de Verzamelbrief Luchtvaart 2024-2 (PZH-2024-859019604).

Dit testgebied in regulier, civiel luchtruim zal de eerste van zijn soort zijn in Nederland, en is door het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat aangewezen als voorkeursgebied voor de doorontwikkeling van toepassingen waarbij met drones wordt gevlogen buiten het directe zicht van de piloot¹. Deze mogelijkheid is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorontwikkeling van drones(toepassingen) in Nederland, maar is landelijk slechts in zeer beperkte mate toegestaan zoals bij vraag 4 nader wordt toegelicht. Daarmee is dit Zuid-Hollandse testgebied niet alleen van nationale relevantie, maar ook een belangrijke aanjager van commerciële en onderwijs-gerelateerde dronesactiviteiten op Unmanned Valley en elders in Zuid-Holland.

¹ Zogeheten BVLOS-vluchten, *Beyond Visual Line of Sight*.

Het college deelt dan ook de zienswijze dat deze en soortgelijke ontwikkelingen kansen bieden voor de doorontwikkeling van Unmanned Valley, en heeft eerder ook gerelateerde innovatieprojecten van provinciale (co)financiering voorzien. Hierbij gaat het onder meer om het toepassen van drones in de land- en tuinbouw, het ondersteunen van hulpdiensten, vliegen op waterstofcellen, en het beveiligen van steden en industriële complexen tegen ongewenste drones.

3. *Is het college van GS bereid om, eventueel in samenwerking met de provincie Noord-Holland, Rijkswaterstaat en Defensie, deel te nemen aan deze of vergelijkbare pilots, waarbij drones bijdragen aan doorstroming, veiligheid en betere inzet van hulpdiensten?*

Ja, daar waar dit past bij de kennis en kunde binnen de Zuid-Hollandse dronescusters draagt het college graag bij aan het bevorderen van samenwerking en gezamenlijke projecten. Op ambtelijk niveau wordt al met provincie Noord-Holland, het ministerie van Defensie, en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (inclusief Rijkswaterstaat, Inspectie Leefomgeving en Transport, en Luchtverkeersleiding Nederland) samengewerkt. Hieruit zijn al concrete (innovatie)projecten voortgekomen, onder meer in Delft, Katwijk en Den Helder. Daarbij heeft ieder lokaal dronescuster een eigen specialisatie. Ook kennisinstellingen waaronder TNO, NLR, TU Delft en ROC Amsterdam voeren drones-gerelateerde activiteiten uit in Zuid-Holland. Samen met de komst van nieuwe dronebedrijven naar Zuid-Holland in 2024 en de eerste helft van 2025 signaleert dit een trend naar een groeiend regionaal ecosysteem van nationaal belang en Europese relevantie.

Momenteel lopen er met publieke en private partners gesprekken over het opzetten van nieuwe samenwerkingen en projecten, waarvan een deel op initiatief van het college plaatsvindt. Het college zet zich daarbij in voor een versterkte samenwerking binnen de Zuid-Hollandse en nationale ecosystemen voor drones, waaronder met innovatieclusters en -verbanden als Unmanned Valley, DronePort Rotterdam, het MAVLab van de TU Delft, en SeaSEC in Scheveningen, maar ook met de ministeries van Defensie en Infrastructuur en Waterstaat. Naar onze verwachting kan hier eind 2025 of begin 2026 meer informatie over worden gedeeld.

4. *Kan het college van GS aangeven welke laagvliegzones in Zuid-Holland beschikbaar zijn of gecreëerd kunnen worden voor dergelijke proeven, mede in het licht van het Ruimte voor Defensieplan, en of deze zones juridisch en ruimtelijk geschikt zijn voor gecontroleerde drone-inzet?*

De bestaande en nieuw te creëren laagvlieggebieden zoals door het ministerie van Defensie bedoeld in het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie zijn in Zuid-Holland specifiek aangewezen voor gebruik door helikopters van het ministerie van Defensie, niet voor drones.

Voor drones geldt andere luchtruim- en luchtvaart-gerelateerde regelgeving. Deze regelgeving, een combinatie van internationale (ICAO), Europese Unie, en nationale regelgeving, is in recente jaren en momenteel aan grote veranderingen onderhevig. Om structureel te kunnen vliegen met drones is het aanwijzen van specifieke testgebieden in het luchtruim vooralsnog noodzakelijk. Alleen voor incidentele, in tijd en ruimte beperkte vluchten mag er buiten testgebieden worden gevlogen, waarvoor echter te allen tijde een vergunningplicht geldt. Enkele overheden zijn voor de uitvoering van hun wettelijke taken en voor specifieke activiteiten uitgezonderd van deze vergunningplicht, maar ook deze uitzondering is in reikwijdte relatief beperkt.

Zoals bij vraag 2 nader is toegelicht werkt het college naar een groter, permanent testgebied voor dronesvluchten boven de Noordzee, met een vaste transferoute van en naar Unmanned Valley. Het

college zet zich in voor de totstandkoming van meer testgebieden voor drones, daar waar dit het Zuid-Hollandse ecosysteem versterkt en rekening houdend met locatie-specifieke ruimtelijke aspecten.

5. *De VVD ziet ook kansen voor drone-inzet op waterwegen, bijvoorbeeld voor handhaving op overlast van pleziervaart op drukbevaren routes voor de beroepsvaart. Deelt het college deze analyse, en is het bereid om ook op dit vlak te verkennen of drones kunnen bijdragen aan veiligheid en doorstroming?*

Ja. Wij zien met name kansen voor het benutten van drones voor taken als mobiliteits- en verkeersmanagement, toezicht en handhaving, en logistiek en industrie. Recentelijk hebben wij om deze reden een soortgelijke pilot uitgevoerd, zie vraag 6. Wanneer de bij vraag 1 genoemde pilot van de provincie Noord-Holland wordt geëvalueerd zullen wij de conclusies hieruit bestuderen voor eventuele toepassingen in Zuid-Holland.

6. *Kan het college van GS toelichten of in dergelijke proeven ook kan worden meegenomen of drones inzetbaar zijn voor beheer, inspectie en onderhoud van (water)infrastructuur en militaire objecten (zoals havens, bruggen en kazernesgebieden)?*

Ja, deze voorbeelden worden reeds getest of gebruikt in de praktijk.

Bij het beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur hebben wij intern ervaring opgedaan met inspecties voor drones bij de Zuid-Hollandse oevers en (beweegbare) kunstwerken. Oeverconstructies bevinden zich voor een groot deel onderwater, waardoor de technische staat op basis van visuele inspectie boven water moeilijk te beoordelen is. Normaliter worden daarom duikers ingezet voor nadere inspecties. Dit is echter kostbaar en zeer arbeidsintensief. In het najaar van 2024 hebben wij om die reden een pilot uitgevoerd met een onderwaterdrone. De eerste bevindingen zijn positief. Met een onderwaterdrone is het mogelijk om sneller beelden voor inspecties te maken, ook op locaties die anders lastig bereikbaar zijn. Op basis van deze beelden kunnen, waar nodig, duikersinspecties zeer gericht worden geprioriteerd en ingezet. Deze aanvulling is van grote meerwaarde. Wel bleek uit de pilot dat de personele vaardigheid in de analyse van de dronebeelden moet worden opgebouwd. Na de succesvolle afronding van de pilot hebben wij besloten om vaker onderwaterdrones te gebruiken voor inspecties van oeverconstructies. Het college verkent daarnaast mogelijkheden voor het inzetten van deze en andere typen drones voor andere provinciale taken, onder meer voor het verrijken van de geografische data die wordt gebruikt voor ruimtelijke ordening,

Daarnaast zijn de Zuid-Hollandse Omgevingsdiensten zeer actief op dronesgebied. Onder aanvoerschap van Omgevingsdienst Midden-Holland (ODMH) hebben zij in de afgelopen jaren ruime ervaring mee opgedaan door verschillende succesvolle samenwerkingsprojecten en het opleiden van medewerkers tot dronepiloot. Sinds 1 juli 2025 is 'Dronetoezicht', een nieuw samenwerkingsproject van de diensten gestart. Hierbij worden nieuwe drones getest, dronecomponenten zoals sensoren verbeterd, en toezichthouders getraind. Het is de bedoeling dat de Omgevingsdiensten na 31 december 2026 drones als volwaardig en regulier hulpstuk kunnen inzetten. Het college steunt deze voortvarende initiatieven van de Omgevingsdiensten, en ziet kansen voor kruisbestuiving van deze expertise naar de provincie en medeoverheden.

Ook Rijkswaterstaat en de ministeries van Defensie en van Infrastructuur en Waterstaat voeren pilots met drones uit in Zuid-Holland. Hierbij is er nauw contact en regelmatige samenwerking tussen hen en de provincie. Zie voor meer informatie vraag 3.

7. *Is het college van GS bereid te inventariseren waar in Zuid-Holland de inzet van drones op of nabij infrastructuur, vaarwegen én militaire locaties meerwaarde kan bieden, en daarover de Staten te informeren?*

Het college is van mening dat het uitgangspunt van een inventarisatie zou moeten worden gebaseerd op de toepassingen (waaronder de hierboven genoemde bewaking-, inspectie-, en dataverrijkingstaken), niet op de fysieke locaties. De meerwaarde van de inzet van drones moet in eerste aanleg binnen de context van een specifieke toepassing worden bepaald, gezien daar de kosten en baten van tevoren in kaart kunnen worden gebracht. Doorgaans zijn drones ook slechts één van de middelen die worden ingezet, naast bijvoorbeeld menselijke inspecteurs, satellietdata, en grondsensoren. Zoals bij vraag 6 benoemd is dit bijvoorbeeld ook bij inspecties van de provinciale infrastructuur het geval. Dat maakt tevens dat de rol van drones binnen een bepaalde toepassing sterk verschilt, van het meest belangrijke middel voor de uitvoering van een taak tot een secundair ondersteuningsmiddel dat alleen zeer gericht wordt ingezet.

Zoals bij vragen 2 en 4 genoemd, geldt daarnaast dat er door huidige wet- en regelgeving op veel locaties in Zuid-Holland niet (structureel) met drones kan worden gevlogen. Waar dit in theorie wel kan, kan dit in de praktijk alsnog als maatschappelijk onwenselijk worden beschouwd in verhouding tot andere voor die locatie geldende overwegingen. Het vliegen nabij verkeer, personen, en binnen de bebouwde kom is in bijzonder aan beperkingen gebonden, onder meer uit veiligheidsoverwegingen.

8. *Hoe beoordeelt het college van GS de mogelijke rol van de provincie als facilitator voor innovatieve en dual-use toepassingen van drones (zowel civiel als defensief), mede in het licht van de Zuid-Hollandse ambities op het gebied van slimme mobiliteit, veiligheid, technologische innovatie en nationale veiligheid?*

Het college ziet een belangrijke rol voor de provincie om drones-gerelateerde innovaties en dual-use toepassingen te bevorderen en (triple-helix) samenwerkingen op dit gebied te bevorderen. Dit past binnen de bestaande inzet van de provincie op innovatieve luchtvaart, dual-use industrieën, startups, en de Zuid-Hollandse dronessector specifiek. Zoals hierboven genoemd is de provincie intensief betrokken bij, en vaak initiatiefnemer van, gesprekken met de relevante ministeries, kennisinstellingen, en private dronespartijen. Zie ook vragen 2, 3 en 9.

9. *Hoe ziet het college van GS de samenwerking met Defensie en andere veiligheidsinstanties bij het ontwikkelen van test- en oefenlocaties in Zuid-Holland en vanaf wanneer kan dit plaats gaan vinden?*

Het college is momenteel in gesprek met onder meer het ministerie van Defensie over het versterken van het regionale drones-ecosysteem, waarbij dual-use testruimten en innovatieclusters twee belangrijke onderwerpen zijn. Omwille van de vertrouwelijkheid van deze gesprekken kunnen wij hier op dit moment geen nadere informatie over delen. Wij verwachten eind 2025 of begin 2026 uw Staten nader te kunnen informeren. Zie ook vraag 2.

10. Kan het college van GS aangeven hoe ver het staat met het provinciaal dronebeleid en beleid omtrent onbemand vliegen?

Het college evalueert en actualiseert het bestaande beleid voor kleine en recreatieve luchtvaart, inclusief de beleidsregel Landen en Opstijgen. Daarin wordt ook meegenomen hoe drones en aanvragen voor het vliegen met drones een toekomstbestendige plek kunnen krijgen in de beleidsregel. Dit is nodig vanwege een sterke toename van toepassingen met drones. De actualisatie vindt nog deze collegeperiode plaats. Via het Interprovinciaal Overleg is hier tevens een werkgroep voor opgericht, waarin de provincie actief deelneemt. Zie ook vragen 2 en 4.

Den Haag, 9 september 2025

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris, voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA mr. A.W. Kolff